

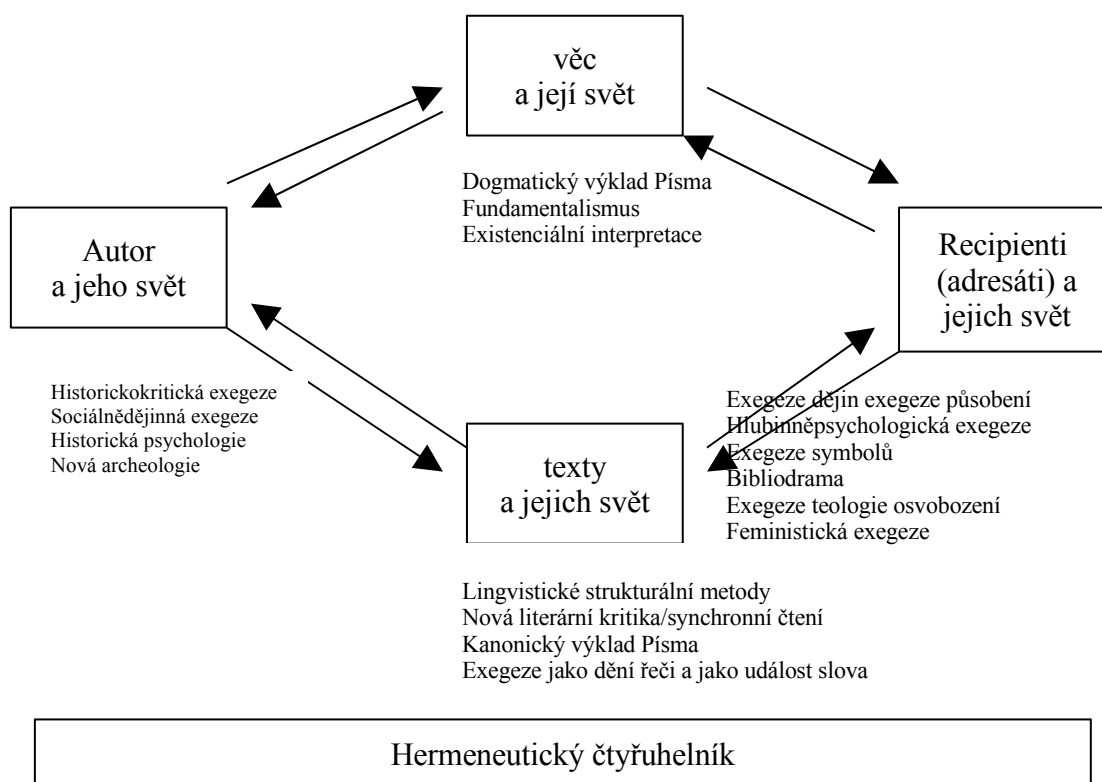
1. Úvod: Předmět a metoda knihy.

Biblická hermeneutika – věda o porozumění biblickým textům zahrnuje širokou oblast:

- 1.) analýza způsobu probíhání vědeckého výkladu bible s kritickým přezkoumáním.
 - 2.) Zkoumá i skutečnost, jak se Bible chápe a jak se užívá mimo univerzitní vědu.
- Používání již v době Starého i Nového zákona, ale spíše jako čistě praktické.
 - Lze sledovat, jak byla nejstarší písemná svědectví SZ soustavně sepisována a i kontextuálně vykládána.

Filozofické základy biblické hermeneutiky

- proces porozumění Bibli je spjat s procesem komunikace.

- je jasné, že komunikace mezi autorem a recipientem nemůže být přímá, ale pouze skrze nějaké médium řeči.

Stručný přehled dějin filosofické hermeneutiky s ohledem na hermeneutiku biblickou.

Platón – ve svém slevném podobenství o jeskyni mluví o významu a vývoji lidského poznání. Platón tímto stojí u zdroje myšlenky, že dobrý exeget nesmí zůstat v zajetí předpojatého a pouze schématického doslovného smyslu, nýbrž se musí od těchto nízkých omylů osvobodit a vystoupit k vlastnímu duchovnímu smyslu.

Aristoteles – jeho myšlenkou je, že se objektivní pravda se nalézá mimo řeč. Hermeneutika je umění formulovat pravdivé výpovědi o věcech. Teorie pravdy = shoda věci a poznání. Proto klade důraz na věc, která je mimo řeč a je na ni závislá. Normálně lidským rozumem, tj. Usilovným, střizlivým, formálně logickým i filologickým zkoumáním textu se můžeme dobrat pravdy a uchopit ji.

Helénistické židovství – se mohlo při harmonizování myšlenky světa Starého zákona s řeckou rovinou vzdělání dalekosáhle opřít o alegorickou hermeneutiku. Pomocí této metody mohly být představeny starozákonní látky jakožto výraz hluboké filozofie a moudrosti, jak okolnímu světu, tak Židům, kteří zlákáni starověkým osvícenstvím inklinovali k odpadnutí od tradičního náboženství.

Metody zaměřené na autory a jejich svět

a.) Historickokritická metoda

A.)

- Studium dochovaných starých rukopisů lze zjistit podstatné obsahové odlišnosti různých textových variant. Filologie odhaluje rozdíly mezi původními historickými významy textů a církevními dogmaty.

- Racionalismus a osvícenectví – dávají podnět ke kritice víry v zázraky a kritice dogmatu o inspirovanosti Písma.

- Romantismus – úcta ke geniálním jedincům a zaujetí pro vše původní a neodvozené. To je směrodatné pro další vývoj zkoumání Bible.

- Vykladač, aby správně zkoumal Bibli, musí odhlédnout od sebe sama od vlastních hodnotových postojů, musí se učit pokorně a takřka „devótně“ přistupovat k pramenům a k neznámému světu autorů. Exeget je autorovým obhájcem a zástupcem. Jeho úkolem je překonat vzdálenost, otažnost a neobvyklost studovaných materiálů a přiblížit je současnosti.
- Dogmatické a morální postoje zahrazují přístup k dějinné skutečnosti.
- Exegeze musí zůstat v těsném kontaktu s historickými vědami, sociologií, religionistikou a archeologií
- Avšak užití metodiky historické kritiky způsobuje celou řadu dogmatických problémů.

B.)

- Cílem historickokritické metody je nalezení původního významů textů, který měly v době svého dějinného vzniku. – o co šlo autorům a co zamýšleli těmito texty.

B1.)

- Ve starověku byla Bible přepisována ručně – změna v 16. stol. Vynález knihtisku.
- Od 4 – 5 stol. Máme k dispozici veliké množství rukopisů Písma. Z předchozího období se dochovali pouze fragmenty – Kumrán, apod.
- Starověké rukopisy nejsou však jednotné ani v ústředních bodech. Stejně tak i překlady do různých jazyků, především aramejštiny, sýrštiny, latiny, řečtiny, aramejštiny apod.

- Textová kritika má za úkol třídit dochované varianty a rozpoznat, který text je nejstarší a který může být předlohou pro ostatní texty. Tyto rozdíly v textu se dnes vkládají do kritického aparátu.

C1.)

- Většina chyb vznikla díky přeslechnutí, nesprávnému čtení, chybný přepis. Vznikali při podobnosti počátečních písmen a slabik, dělení slov, paralelismy. Někteří tradenti i interpreti záměrně text upravovali kvůli obsahovým obtížím.
- V textové kritice se však používá pravidla – kratší čtení je pravděpodobně starší a obtížnější čtení je pravděpodobně starší.

B2.)

- po textověkritickém utřídění a přezkoumání textu, následuje literární kritika. – sledují se kompozice a styl textu, jeho vnitřní soudržnost a případné logické rozpory, aby se zjistilo, je-li text jednotný, nebo zda byl přepracován.
- To odhalilo skutečnost, že spousta knih Bible není psáno jedním autorem, ale skupinou autorů.
- Rozděluje se tak text na základní tvar a následné pozdější přídavky.
- Na základě získaných poznatků se badatelé pokoušejí texty datovat a přiřazovat k určitým autorům nebo autorským skupinám.
- 1Kor 14,33c-35
- Jr 36

B3.)

Literární kritika rozkládá text na jednotlivé stavební kameny. Jestliže tyto kameny obsahují vnitřní napětí, klade se otázka, jestli v textu nejsou obsaženy stopy jeho prahistorie.

C3.)

Při řešení problematiky můžeme uplatnit také poznatky dějin podání. Z pohledu toho, mohou změny textu ukázat na měnící se rámcové historické podmínky, tedy dobu kdy vznikla nejstarší část textu a co bylo doplňkem. (Elijáš, nejdřív bojuje s králem, Achabem, potom s lidem a nakonec s královnou manželkou Jezábel.)

B4.)

- Kritika redakce se opírá o poznatky literární kritiky a dějin podání. Kritika redakce se snaží o skladbu různých textových částí a o nalezení jejich specifického jazykového a teologického profilu.
- Ústřední otázky tohoto směru jsou: Jak spolu souvisejí sekundární písemné úpravy jednotlivé biblické knihy? Jestli je možné souvislosti z druhotné práce s biblickou předlohou přisoudit určité teologické škole.

C4.)

- Prorocká kniha Jeremjáš se zejména v prozaických promluvách nápadně podobá knize Deuteronomium. – Proto se domnívalo, že Jeremjáš je tvůrce Deuteronomia.

B5.)

- Od počátku 20. stol. se otevírá nový pohled na biblickou látku s pohledu sociologie. Ukazuje se, že i svaté texty Písma jsou výsledkem konkrétního společenského dění. Exegeze objasňuje pomocí sociologických vhladů sociální spjatost různých sociálních skupin s texty.
- Texty mají svou funkci, své místo v životě.
- Sociologické důrazy nacházejí odezvu v dějinách formy. – tzn. Snaží se rekonstruovat např. Rozdílná bohoslužebná využití jednotlivých modliteb a zpěvů.

B6.)

Dějiny tradice sledují soubory myšlenek, které Bible obsahuje, vyzdvihují jejich teologickou profilovanost a upozorňují na souvislosti, které mezi sebou v rámci Písma vytvářejí.

B7.)

- Základním pracovním krokem exegeze pojmů je studium slovních polí. Specifičnost biblických jazyků nám obsáhle zpřístupňuje mnoho velkých teologických slovníků S a NZ. Nahlédneme-li do nich, zjistíme, že biblické pojmy mají i přes nejužší příbuznost s okolní soudobou literaturou také poněkud jiný význam.

B8.)

- Intenzivní studium dějin Palestiny a prostředí v němž Bible vznikala, umožňuje stále jasněji popsat historická místa textů. Přesto je stav některých pramenů neúplný, že některé časové úseky chybí. (předkrálovské, raně královské období a období perské nadvlády.)
- Při zkoumání textů a lokalit jež by s texty mohly souviset, je nezbytné pečlivě odlišovat původní okolnosti spojené se vznikem určitého textu od jeho následujících sekundárních úprav, které již probíhali v pozmeněném historickém kontextu. – především se bere v potaz celkový souhrn historických fakt pro porozumění textu, především archeologická a náboženskodějinná data i poznatky duchovních dějin.

B9.)

Souhrnný výklad – Cílem interpreta je, aby text četl očima jak očima autora(ů), tak také pohledem prvních (stále se měnících) adresátů.

„Věc Bible nepochopíte. Pokud nehodláte brát ohled na to, do čí oblasti skutečnosti vstupujete, a pokud se nenecháte vzít Písmem za ruku. Neučiníte-li tak, pak Písmo rozbijete a rozeberete stejně jako hodinky na mnoho malých součástí. Budete tyto součástky podrobně zkoumat a studovat, ale složit zpět je již nedokážete. Hodinový strojek, jeho zvláštní chod a vyzvánění budou zničeny. Nejde přece o to, že studujeme jednotlivosti soukolí, ale o rozpoznání, že toto soukolí do sebe zapadá a naplňuje všechno jedním pohybem. Každý výklad Písma svatého nás chce zcela vtáhnout do tohoto pohybu, který není ničím jiným než pohybem vycházení Božího lidu k cíli, jež mu byl stanoven“ H. J. Iwand

b.) sociálnědějinná exegeze

A.)

Filozofické základy metody tvoří zejména teorie Karla Marxe a Bedřich Engelse, podle kterých produkci textů rozhodujícím způsobem ovlivňují ekonomické poměry. Avšak, působí i obráceně, protože mají vliv na hospodářské a politické poměry, nehledě na to, zda je proměňují nebo naopak stabilizují.

B.)

-Máme-li skutečně porozumět biblickým autorům a prostředí, v němž působili, musíme zkoumat i sociální danosti jejich světa – sociologické hledisko: struktura společnosti, vyjádření ke skupinám na okraji a k cizincům. Hledisko hospodářských dějin: organizace výrobního procesu, obchodní vztahy, dávkový a daňový systém, dělba dosaženého zisku.

- Je třeba i zkoumat sociální dějiny Izraele:

- Biblické texty mají nepochybně politickou dimenzi. Náboženství může mít i ideologickou funkci, která spočívá buď v stabilizaci dřívějšího stavu, nebo naopak v instrumentalizaci revolučního zvratu.
- exeget musí být k ideologiím kritický. Jeho posláním je upozorňovat na relativnost teologií

biblických autorů, protože i oni do svých děl vnášejí vlastní postoje, jimiž sledují určitý záměr.

- Sociálně dějinná exegeze považuje teologii za projev společenského diskurzu různých izraelských seskupení, který sděluje, jak je třeba vykládat určité dějinné události z Božího hlediska a jaké z toho pro příslušníky oněch skupin plynou požadavky, mají-li se snažit dostat jeho vůli.

C.)

- Biblické texty prozrazují, z jakého sociálního prostředí jejich autor pochází a jaké zájmy svým dílem sleduje. (např.. autor knihy Kazatel – příslušník horní blahobytné vládnoucí vrstvy, bohatý a konzervativní.)

- Sociálně dějinný přístup nás tak zároveň upozorňuje na zapomínanou a podcenovanou dimenzi Bible, jíž je úmysl vytvářet společenskou skutečnost. Písmo má obrovskou politickou výbušnost! Přístup zabráňuje nevěčnému spiritualizování, takže Bible se nemůže stát pouze knihou soukromé útěchy nebo zásvětných přání. Bible je silou, jež utváří svět; potud je tato síla materialistická. Odhalování konkrétních okolností, z nichž texty vyrůstají, zřetelně ukazuje Boží působení ve světě. Tato „Boží lidskost“ přispívá „také humanizaci naší skutečnosti.

- Problémem je však, jak od sebe na základě systematické teologie oddělit historický materialismus a víru v Boží působení. (Popis zbožnosti chudých rozpoznán v knize žalmů plně zohledňuje modlitby, které tato biblická kniha obsahuje.: „Skutečnost, že náboženství Izraele umožňuje sociálně utlačovaným skupinám činit z jejich osobní zbožnosti prostředek osvobozujícího sebepotvrzení, ještě jednou v malém ukazuje jeho ohromný osvobozující náboj.“ – Není tím vnímání těchto zkušeností jako třídně ovlivněných postojů vlastně jejich nepochopením?)

- Ideologicky motivované používání Písma, ať už je orientováno napravo nebo nalevo, zásadním způsobem znehodnocuje přínos jednotlivých biblických autorů, jejichž díla jsou pak chápána jako literatura třídního nepřítele, jež byla bohužel zahrnuta do kánonu.

c.) Historická psychologie

1. A.)

- Ve 20.stol. se stává psychologické pozorování autorů samozřejmostí. (Schleiermacherova a Diltheyova hermeneutika empatie, základem zkoumání se však stala Freudova psychoanalýza)

- Základem zkoumání se stal Freudova psychoanalýza – snaží se o odhalení nadindividuálních a nadčasových struktur lidské duše. Popisuje jinakost a neobvyklost jednotlivého člověka v jeho konkrétní dějinné a vzdálené situaci. Biblické texty zvou k tomu, aby dešifrovali duševní struktury (a neurózy) jejich autorů.

B.)

- Cílem výkladu je pozorný popis autorových psychických pocitů a vzorců chování. Hlavním problémem je však, že biblické knihy nejsou literaturou autorů, ale literaturou tradice, tedy výtvorem několika anonymních autorů a teologů.

- Je také těžké na základě textu odhalit autorovu psychiku a jeho pocity.

- medicínský rozbor proroka Ezechiela str.:68n

- rozbor sv. Pavla str.: 69n ?!

C.)

- Metoda umožňuje interpretům proniknout do duševního života biblických autorů. Tím je s nimi navázán velmi těsný kontakt, který současně poskytuje kritický odstup od dnešního duševního prožívání. Zároveň se ukazuje, že sv. Pavel měl v podstatě podobné problémy jako my dnes. Každý člověk si musí protrpět poznání sebe sama.

d.) Nová archeologie

A.)

- Od počátku až do 19.stol. byla archeologie chápána jako hledání pokladů. Od druhé poloviny 19. stol. se vykopávky začínají provádět systematicky. – topografické popisy. = archeologie biblická. Biblická archeologie chtěla prokázat pravdivost Písem.

- Po II. Světové válce se mění celá koncepce, protože dochází k odkrývání bohatých nálezů ze všech období lidského osídlení Palestiny. Ukazuje se, že mizivý počet těchto nálezů bezprostředně koresponduje se světem, o němž se dovídáme ze svědectví biblických textů.

- Nová archeologie, rozdílná od archeologie Palestiny, se už nezaměřuje na studium zaměřené Izraeli a Bibli, ale o pečlivé a nestranné prozkoumání všech materiálních dokumentů nalezených v Palestině, nehledě na to, jak moc se k Izraeli a k Bibli vztahují.

- Nové archeologii jde o vyjádření sociálních a náboženských souvislostí, které lze nezávisle na biblických textech vysledovat a o jejich kritické zhodnocení.

B.)

- Aplikace poznatků z oblasti přírodních věd umožňují neustálé zlepšování a zpřesňování pracovních metod archeologie. Materiály, které se dříve považovaly za bezcenné, jako kupříkladu zetlelý obsah odpadních jam, zvířecí kostí, získávají na významu. Jejich přibližné stáří se určuje pomocí radiokarbonové metody C14. – těmito zkoumáním se odkrývá všední život lidí biblické doby, jejich způsob bydlení, dopravy, chování dobytka, pěstování rostlin apod.

- Objasňují se díky nálezům představy o světě lidí biblické doby – nálezy nápisů, obrazů, pečetidel, razidel a mincí.

- Nová archeologie se inspiruje také teoriemi kulturní antropologie, jež jí napomáhají rekonstruovat kulturní proměny, které se v sledované oblasti odehrávaly.

- Z těchto nálezů postupně vystává i obraz dějin Izraele, který se nemusí v každé jednotlivosti odvolávat na biblické texty, což je moc přínosné.

C.)

O. Keela a jeho žák Uehlinger se pokusili odkrýt dějiny náboženství Palestiny. – Ve střední době bronzové jsme svědky rovnováhy mužských a ženských antropoidně zobrazovaných božstev. V pozdní době bronzové dochází k postupnému symbolizování a substituci božstev atributivními zvířaty (lev, býk) nebo jinými obrazy (srpek měsíce, stromy) a živly, následkem čehož v době železné zájem o zobrazování bohů upadá. Bohu nebes je přisouzen nový atribut, kterým je slunce. V době železné dochází na jedné straně k znovuobjevení tematiky bohyně, ale také k anikonické „čisté“ výrobě pečetidel se jmény bohů bez doprovodného obrazového znázornění. Zdrženlivost v zobrazování bohů by mohla být důsledkem teologie deuteronomistů. Z poexilní doby se dají prokázat dalekosáhlé kulturní kontakty. Obrazy bohů se znovu diferencují podle pohlaví na mužného válečnického boha-otce a kojící bohyni-matku, ochránkyni. Tyto obrazy již mohly být široce recipovány křesťanstvím. V ortodoxním Judsku však již pro bohyni nebylo místo.

- Mt 11,7 – Jan Křtitel použil ve svém výroku: „Na rákos, kterým kývá vítr? Metaforu, jímž myslel Heroda Antipa a jeho mazanost. On dal ve své době razit mince, které místo hlavy obsahovaly rákos. A díky těmto mincím, jsme schopni i odhalit, kdy sv. Jan Křtitel žil.

D.)

Systematické zapojování poznatků archeologie do úsilí o porozumění Bibli je naprosto nezbytné. Pomáhá nám to tak konkretizovat svět biblických autorů, čímž obohacuje texty Písma o dimenzi, jež není obsahem sdělení jejich tvůrců.

Metody zaměřené na texty a jejich svět

- Zaměření na jazykový svět – je dosti pragmatická a pozitivistická
- text Bible je kosmos, uzavřený svět, jakoby nadčasová autonomní entita a soběstačný samostatně fungující celek. Text může a musí existovat jako text, jako jazykový svět a

jako svět jazyka existovat sám o sobě. Rysem všech metod, které se soustředují na text je určitá míra pozitivismu a pragmatismu. Lingvistika, naratologie (vypravování) s určitou rezervou i kanonická exegeze a takzvaná nová hermeneutika striktně oddělují objekt, kterým je řeč, od všeho nejazykového.

a.) Lingvistické strukturální metody

- zabývá se stavbou věty a logických spojení textu, analýzou stylů
- práce jenom s textem nezajímá ji historičnost
- zakl. Wittgenstein
- další základy k této metodě položili Richter a Schweizer – používali na zpracování textu už software – počítání stejných nebo podobných slov, vysvětlení těchto slov apod.
- Zabývá se: rozbor slovních druhů, vztahem podstatných jmen ke slovesům, příslovcím a předložkám, analýzou způsobů a povahy překladů
- + - přesný pohled na text, jeho strukturu, uspořádání, technologii a tak objevit ty nejjemnější detaily

b.) Nová literární kritika/ synchronní čtení

- Nezabývá se pouze mikrostrukturou textu, ale logikou vyprávění, její gramatice
- Hlásá že, každý text je přetvořením již dříve existujícího textu
- Založená na vypravování
- Metodika
 - Textoví kritici nemusí být teology
 - Přiblížení laikům
 - Snaha používání běžného jazyka v jejich vysvětlení
 - Negativní hodnocení historickokritické metody – tedy rekonstrukce předstupňů, stavebních kamenů větného celku (tedy např. histor. rekonstrukce toho, co předcházelo textu a z jakých částí se text skládá – použití naratologie – hodnocení funkčnosti celku
 - Studium estetické dimenze Bible (její vnitřní krása a uměleckost)
 - Soustředí se především na výpravné biblické texty
- ovšem neodpovídá na otázku soudržnosti textu a výpovědní hodnoty textu.
- + - nezaujatost analýzy (práce jako s uměleckým dílem)
- - - některé problémy vůbec neřeší

c.) Kanonický výklad Písma

- motivem pro vznik = kritika historickokritické metody – protože: zájem o to, co se skrývá za konečným textem, rekonstrukce domělých předstupňů textu, vytváření džunglí hypotéz
- *To, co se má vykládat je konečný text*
- na výkladu se musí podílet tradice. Protože tradice přežila, to dosvědčuje její kvalitu.

Metody:

- rozlišování, co je pro život společnosti nutné, obohacující a objasňující
- X**
- co pravdu zatemňuje a umenšuje (tedy nové výmysly historickokritické metody)

- používá k výkladu: židovské exegeze – Midráše, výklady církevních otců apod.
- nezájem o jednotlivé texty, ale o strukturu výstavby skupin textů a knih
- **snaha objevit takové vztahy a propojení mezi texty, jaké měly na mysli jejich autoři.**

- představitel Childs – Bible = Boží slovo se středem v JK
- význam textu lze pochopit na základě jeho postavení v určitém větném kontextu
- + - metoda se přibližuje tradici staré církve – cenná pro sblížení exegeze a dogmatiky
- - - zřídka se historických znalostí, někdy může působit nevěrohodně a přepjatě.

Písmo vykládané jako dění řeči a jako událost slova

- vychází z Heideggera – řeč mluví sama za sebe (vztah k bytí skrze řeč) – *Bytí se stává bytím v řeči*
- Boží řeč je základem této metody
- 3 funkce bytí: vylíčení vnějšího světa, vyjádření vnitřního světa, výzva
- Aplikace tohoto na Bibli
- Bytí se stává bytím pouze skrze tvořící Boží slovo. Je to událost, která se odehrává vždy v okamžiku.
- Umožňuje popsat primát křesťanského zvěstování a kázáného slova – (co je nejdůležitější v textu)
- Podobnost jako metafora: skutečností se stává prostřednictvím řeči to, co je vzdálené
- + - Biblické zvěstování jako Boží zpřítomnění v řeči.
- - - velké zdůrazňování „řeči“ vede k přehnané interpretaci (někdy i nesmyslné)

Metody zaměřené na čtenáře a jejich svět

- důraz na estetiku recepce (přijetí)
- důležité je jak je slovo přijato, ne jak je odesláno
- zde exegeze jako duchaplné vkládání, konstruování, inscenování smyslu Písma, než jako jeho výklad
- záleží na čtenáři na jeho politickém, sociálním a kulturním kontextu
- výklad obsahuje prvky subjektivní hry s významy
- používá se hodně při exegezi asociace

1. Exegeze z pohledu dějin působení

- vykladatel je součástí určité tradice (kontextu doby), která rozhoduje v jeho exegezi
- na každém porozumění se podílejí předcházející výklady (předsudky)
- ovlivněno i situační mnohotvárností pravd
- třeba je zařadit do celkových souvislostí dějin (i literatury a slovních a větných druhů)
- problémem je: že se prohlubuje časový rozdíl mezi chápáním prvních adresátů a faktických příjemců (námi)
- úkol: rozpracování způsobů čtení (potřeba mnoho vzdělání – studium: výtvarného umění, hudba, médií, literatury, hovorové řeči, reklama, fil. myšlení), sledování kulturního vývoje společnosti, sledování židovských dějin a rabínské exegeze, studium dějin kázání a homiletických výkladů (viz: Izákova oběť str.: 114)

2. Hlubinně psychologická exegeze

- vychází z Freuda a Junga – vychází z jejich pojetí snů – sny se shodují s mýty, pohádkami, náboženstvím
- lidé je znali, přestože už se přestali tradovat

- používá teorii **kolektivního nevědomí** spojené s určitými myšlenkovými **symboly**
- signály ze snů mohou vést k psychickému zdraví – JÁ (selbst) vytlačuje vše, co nemůže přijmout do nevědomí – *vytěsnění* se vrací (může způsobit rozštěpení) – potřeba přijmout (INDIVIDUACE) = těžká a bolestná integrace problematických vlastností, vzorů chování a myšlení
- použili Pfister (evangelík) a Drewermann (katolík)
- Drewermann – umění integrace spočívá v odlišování vrchní roviny děje od roviny zašifrované problematiky lidské duše – *vše vnější je odrazem spleťtých vnitřních pochodů*
- Interpret musí dešifrovat vrchní rovinu vyprav. příběhu, aby pak dešifroval konfliktní psych. situace obsažené hlouběji (viz: výklad Tobiáše str.: 123)
- Použití pouze u výpravných textů
- Zaměření na celé pasáže
- + - umí přesvědčit současného čtenáře, že se Bible týká také jeho samého – vztahuje se Bible k nejhlubším a nejtímnějším problémům duše
- - - někdy vede k jednoznačnosti vnímání Bible a možnosti nebezpečných výkladů, protože se pracuje s psychikou

3. Exegeze symbolů

- symbol – vyzdvihuje to, co se má poznat a vzít na vědomí. Smysl symbolů vyzývá k odhalení
- lidský jedinec jako jsoucnost, které porozumí smyslu
- symbol zpřítomňuje člověku celek = znamení odkazující na to, co na objímá a přesahuje
- Bible = mnoho symbol. příběhů a zobrazení
- Výklad = vztah mezi lidskou zkušeností a biblickými prasympoly
- Už jsme se odnaučili vnímat pravé obrazy – potřeba „alfabetizování smyslu symbolů“ (důsledek audiovizualizace)
- Vyprávění a výklady pomáhají proniknout do hloubky symbolických významů
- Zaměření na jednotlivé verše
- Využívá se i v katechetice (malůvky dětí na předložený úryvek Písma – tam jsou moc důležité symboly znázorněné dětmi)
- Symboly mohou odhalovat náboženskou stránku každodenních zkušeností – přiblížení církevní tradici
- Symboly se vždy vztahovaly k dějinám i k životu JK
- Bible ovlivnila symboliku západních civilizací
- Nutnost naučení se symbolům
- - - používání obecně náboženských symbolů vede nutně k nepovšimnutí, co je křesťanský specifický, mnohokrát chybí myšlenková jasnost, potřeba slevit z nároků na zkušenost jedince – ukázat, že symbol není prázdný pojem

4. Bibliodrama

- vychází z Gadamera – základem = hra (ztvárnění) na vysvětlení Písma
- do každé hry člověk vkládá: sám sebe, svoje emoce, ruší hranice mezi tím, co mi bylo dříve cizí – stává se mi to vlastním
- hra je subjekt, který se pohrává s objektem (hráč) (viz: psychoterapie – pacient mluví k někomu, kdo hraje problematickou osobu)
- skrze bibliodrama: sebeporozumění a uzdravení skrze Bibli
- podmínka: max. 8 lidí, svoboda rozhodování, vzájemná úcta ve skupině, naslouchání, nezraňování ostatních

- důležitá postava vedoucího
- **rušivé momenty ve ztvárnění jsou důležitější než hladký průběh**
- Možnosti bibliodramatu: scénická hra s reflexí (div. ztvárnění) tvůrčí ztvárnění rolí (role podle vlastních představ), práce se zvláštními dojmy (volné zacházení a ztvárnění textu)
- Přínosem je, že text postupně vyžaduje, aby hráči do hraní vnášeli stále více svých životních zkušeností a zážitků
- + - návaznost biblického textu na život lidí
- - - intenzivní prožívání krátkého časového úseku Bible, nebezpečí špatného vedení (potřeba usměrňování), nebezpečí psychologizace textu

5. Exegeze teologie osvobození

- cílem je analyzovat a proměňovat pomocí Bible konkrétní poměry dneška = **politická teologie**
- problém: Boží království je třeba chápat jako šifru beztřídní společnosti – sociální politici bojující za spravedlivé rozdělení bohatství země
- vychází z Marxe a Engelse – zbídačení mas lidí malou skupinou vyšší společenské třídy
- **Teologie osvobození (dále TO)** – kritika západního životního stylu, snaha o solidaritu s chudými
- Biblická metoda TO – metody praktické a kritické
- Snaha o odstranění logiky kapitalismu a militarismu = prorocký protest proti do nebe volající chudobě, otroctví, vykořisťování a útlu
- Kritika zburžoaznělého křesťanství
- **Poznání – Bůh stojí v Písmu na straně chudých = poselství o osvobození chudých = chudoba – výhodou pro pochopení Písma**
- Důležitá je ortopraxe ne ortodoxie
- „Profesionální TO“ – badatelé studující biblické vědy v Evropě – Boff, Gerstenberger = *propojení historickokritické metody s impulzy TO.*
- + - důraz na celostné porozumění Bibli; Písmo sv. má své místo v konkrétním všedním životě člověka obtěžkaného nouzí; odmítnutí jednostranně zdůrazňované transcendence; poukaz na sociální nespravedlnosti, chudobu apod.
- - - mají politický potenciál; ne všichni autoři Písma byli chudí; otázka násilí spojená s TO; spojení s marxovou filosofií

6. Feministická exegeze

- vychází z diskriminace žen – toto si ženy nenechaly líbit
- **Feministická teologie:**
- Kritika „mužské teologie“ – zdůrazňován pouze intelekt
- Kritika patriarchálního myšlení
- Kritika obrazu Boha (mužské rysy)
- Kladné hodnocení přístupu JK k ženám

1. výklad Bible podle historickokritického bádání – zabývá se postavení ženy v Bibli

- rovnost mužů a žen v Bibli
- význam velkých postav žen v Písmu
- zneužití žen v Písmu (král David a Batšeba)
- pohledy na role ženy v Bibli – přínosné pro dnešek
- + - důležité spojit s pohledem ženy na věc

- - - rovnoprávnost muž x žena je už od stvoření, Bible obsahuje dostatek emancipačních impulzů

2. hermeneutika podezření

- některé texty – řeč Hospodinova – patřila dříve ženám, ale byla přetřena patriarchálním podáním
- potřeba rekonstrukce směrem k ženám – hledání původního textu
- - může vést k ideologizaci

3. hermeneutika odsouzení

- text Bible je nepřátelský ženám
- některé texty Písma sv. nejsou pro ženy – potřeba rozvíjení vlastní spirituality
- *hermeneutika kreativní aktualizace* – převyprávění Písma sv. z feministické perspektivy (biblické vize, učednictví, dokrášlit feministické stopy)
- - vyhlášení boje s Písmem sv. – nebezpečné

Metody zaměřené na věc a její svět

- úkol hermeneutiky (Aristoteles) – vytvářet pravdivé soudy o věcech a ty odlišovat od soudů nepravdivých
- tážeme se na věc, která stojí za textem – tedy tázání po pravdě, skutečnosti, která se dotkla autorů a podnítila vznik textů
- text je možné správně číst a vykládat pouze tehdy, pokud vycházím při čtení a výkladu z tohoto předmětu.

1. Dogmatický výklad Bible

- **Dogmatika:**
- Postižení toho, co je aktuálně platné
- Udržet přijatelnost mluvení o Bohu
- Dát impulzy k novému pochopení
- Řeší aktuální problémy teologicky
- **A.)**
- Problémem dogmatiky je přílišné zdůraznění autonomie člověka a jeho rozumu – následná ztráta výpovědní hodnoty Bible
- Písmo = systematicko-teologická výpověď o Bohu
- **B.)**
- Staví se do protikladu k lidskému rozumu, odvoláváním se na zvláštní zdroj zjevení
- Luther = Písmo sv. = základ všech teologií
- Dogmatika = Teologie je jen výklad – používá i jiné zdroje a tím ztrácí kritickou funkci
- - - následkem je železně pravidelný a pro pedagogické účely snadno použitelný obraz Písma
- **Dva modely:**
- K porozumění Písma je nezbytné zohlednění kontextu (tradice)
- K porozumění Písma stačí pohled z určitého teologického středu, jakéhosi *kánonu v kánonu* – vnitřní kánon = Pavlovo učení o ospravedlnění
- interpretace nutně potřebuje širší interpretační horizont
- v západní biblistice = dogmatika = exegeze
- exegeze = studijní materiál z kulturnědějinných dat biblického světa

- dogmatika = současné myšlenkové a kulturní poměry a zkušenosti
- - - potřeba reflexe věci o níž v textu jde (exegetem může být pouze dogmatik); využití jen těch textů, které se mi hodí k dogmatice;
- Úkol: exegetů (papež) – interpretace Písma sv.
- Dogmatiků – spekulace a systematicčnost (použití i jiných pramenů)
- Úkolem Bible = problematizace systematických teologií upomínáním na existenci Božího zjevení

2. Fundamentalistický výklad Bible

- Zde fundamentalismem rozumíme:
- Bible je Bohem inspirovaná
- Jsou v ní spolehlivá fakta bez žádných pochybností
- Fakta jsou nadčasově platná
-
- Zpochybňování faktů = popírání pravdy
- Cílem je návrat k původnímu (někdy až přehnané – produkt moderny)
- Fundamentalismus se považuje za jedinou možnou a úspěšnou odpověď na rozklad tradičních hodnot a pluralistickou bezbřehost novověku
- Je hodně nesnášenlivá proti jiným metodám – jenom ona má pravdu
- *V Písmu obsažené principy mají nadčasovou platnost = Biblické slovo není od nás odděleno příkopem dějin, který můžeme překonat hermeneutickými triky = pravdu Bible lze prostě činit, její příkazy jednoduše dodržovat*
- Bible je popisem skutečnosti = zachycuje Boží jednání ve světě = veliká víra v zázraky (zpochybňování teorie velkého třesku)
- Její způsob čtení – rozpory v Písmu se dají smysluplně vysvětlit (podle dějin spásy – Bůh přizpůsobuje své zjevení vývojovým etapám lidstva) – apologetické vysvětlení
- Je reakcí na moderní biblistiky a je plně vědecká
- **Různé stupně fundamentalistické metody:**
- **Konzervativní exegeze** – všechny skutečnosti v Písmu sv. jsou nesmyslné; odmítá veškeré kritické metody; zabývá se datací biblických pramenů, míst apod.
- **Evangelikální porozumění** – tvrdí, že historickokritická metoda je agnostická; Písmo sv. se nikdy nemýlí, ani v tom nejnepatrnějším detailu
- **Fundamentální pojetí** – Písmo sv. je Bohem inspirované, tedy žádným způsobem nezpochybnitelné; opomíjí (toto pojetí) rozdíl mezi tehdy a nyní, mezi minulostí a přítomností; když apologetické metody selžou, používá záchranný kruh tvrzení, že Písmu může porozumět jen ten, kdo věří
- - - odmítání hodnotových změn ve společnosti; náchylné k zákonictví; podněcuje násilí; vytrhování slov z kontextu a následné učinění z tohoto slova zákon

3. Existenciální interpretace

- Bultman to přebral od Heideggera
- Existencialismus vychází z existence člověka – existence člověka = bytí k (něčemu)
- Důležitý je vztah uvnitř člověka k subjektivní a objektivní složce – tento vztah tvoří nutně rozpor = rozpor bytí je třeba přijmout = autentická existence = přijetí rozporu a spolupráce s ním (~ spása) – neautentická existence = nepřijetí rozporu, ignorace (~ hřích) – život je přerod z neautentičnosti k autentičnosti
- Porozumění se proto může uskutečnit na základě „společného vztahu k věci“

- V NZ a SZ je nastíněna autentická existence = získane pouze obdarováním kázáného a studovaného slova
- Bible přináší člověku sebeporozumění, porozumění Boha a světa – k tomu ještě pomáhá historická věda a víra (= vstoupit a setrvat v prostoru základního postoje bytí)
- **Základní otázka: Jak se v Bibli rozumí lidské existenci?**
- Věřit znamená nově porozumět vlastní existenci – toto zprostředkovávají NZ a SZ, skrze porozumění Bohu a světu
- Autentičnosti nemůžeme dosáhnout sami, ale ani s pomocí světa, protože hřešíme
- Víra nepřichází ze světa, ale z transcendentna
- Porozumění nemůže nastat bez společného „životního vztahu k věci“
- + - upozorňuje na nutný předpoklad porozumění; vynikající exegetický nástroj, který spojuje historickou analýzu s teologickou prací
- - - neoprávněně nařknutí: vyprazdňuje konkrétní dějiny pomocí abstraktních pojmů – nebezpečí neustále opakovaného přerodu existence z neautentičnosti v autentičnost; vyhýbá se světu politiky tím, že vše směřuje do privátní oblasti niternosti.